

כך היתה כוונתי לומר: **עד כ' אמה דאדם עושה דירתו דירת עראי**, אם כן, אף כי עביד ליה דירת קבע, במחיצות של ברזל וכדומה, **נמי נפיק**, יוצא הוא ידי חובתו.

כי על כרחך לא הקפידה תורה שתהיה הסוכה עראי ממש, שהרי אי אפשר לצמצם ולעשותה ראויה לעמוד שבעה ימים בדיוק, לא פחות ולא יותר, אלא ודאי דין "עראי" נאמר על שיעור הסוכה, שתהיה ראויה להיות עראי.

אבל למעלה מכ' אמה, דאדם עושה דירתו דירת קבע, מחשש שאם יעשנה עראי תיפול, אפילו כי עביד לה עראי, אף אם יעשנה עראי, **נמי לא נפיק**, כיון שאינה ראויה לכך.

כללו של דבר: אין חיוב לשבת בסוכה עראית בדוקא, אלא שיעור הסוכה הוא כל שאילו היתה עראי היתה עומדת.⁽¹⁴⁾

ועתה מבארת הגמרא במה נחלקו שלושת ב-ב האמוראים לעיל:

כתיב [ויקרא כג מב] **"בסוכות תשבו שבעת ימים"**, ומשמע שכך אמרה תורה: **כל שבעת הימים — צא מדירת קבע ושב בדירת עראי**. ולמדנו מפסוק זה, שתהיה הסוכה דירת עראי ולא קבע כבית, ולכן צריך שמחיצותיה יהיו קלות.⁽¹²⁾

עד גובה עשרים אמה, אדם עושה דירתו דירת עראי. אבל אם הסוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה, אין אדם עושה דירתו דירת עראי, לפי שאם יעשנה עראי, תיפול מיד מחמת גובהה וכובדה,⁽¹³⁾ אלא עושה אותה דירת קבע. ולגבי מצות סוכה, נצטוינו לשבת בדירת עראי דוקא.

ומקשה הגמרא: אמר ליה אבוי לרבא: **אלא מעתה**, אפילו סוכה שהיא נמוכה למטה מעשרים אמה, אם עשה את סוכתו במחיצות של ברזל קבועות וחזקות, ופיכך על גבן כראוי, **הכי נמי דלא הוי סוכה** מחמת שבנין קבע הוא ולא עראי?!

ומתרצת הגמרא: אמר ליה, **הכי קאמינא לך**,

עראי, נמי, לא נפיק, ומשמע, שאפשר לעשותה עראי, אלא שאם יעשה כן לא יצא ידי חובתו. שפת אמת. וכתב הריטב"א, שודאי יכול לעשות סוכתו עראי גם בגובה עשרים אמה ויותר, אלא שאין דרך לעשות כן, והעושה כן בטלה דעתו אצל כל אדם.

14. וכתבו התוספות: לא נאמרה הלכה זו אלא בדפנות, אבל הסכך צריך שיהיה עראי ממש, ולא די בכך שיעשה את הסכך באופן שראוי להיות עראי. ומבואר מדבריהם, שבאמת מקרא ילפינן שיש לעשות את הסוכה עראית ממש, ולא די בכך שתהא בשיעור הראוי לעשותו עראי, אלא שכל פסולי הסוכה נאמרו בסכך דוקא,

12. ומבאר הריטב"א את דברי רבא: כיון שלא אמרה התורה "תשבו שבעת ימים בסוכות", אלא אמרה "בסוכות תשבו שבעת ימים", משמע, שצריך לעשותה ראויה לישיבת שבעת ימים בלבד, דהיינו עראי. ובערוך לנר כתב לבאר באופן אחר, שהמילים "בסוכות תשבו" מיותרות לכאורה, שהרי היה יכול הכתוב לומר "שבעת ימים, כל האורח בישראל ישבו בסוכות", ומיתור לשון זה למדו חכמים, שיש לעשות סוכה שאינה ראויה אלא לשבעה ימים.

13. מבואר בדברי הגמרא, שאם יעשה סוכתו עראי מעל עשרים אמה היא תיפול מיד. ויש לתמוה על זה קצת מלשון הגמרא, "כי עביד ליה

א. כולו (רבי זירא ורבא), כרבה, שלמד מן הפסוק "למען ידעו דורותיכם", ופירש שסוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה פסולה, משום שלא שלטא בה עינא, לא אמרי, לפי שלדעתם הכתוב "למען ידעו דורותיכם" אינו בא ללמדנו שצריך היושב בתוכה לדעת שבסוכה הוא יושב, אלא ההוא קרא, "ידיעה" לדורות הבאים היא. שעל ידי קיום מצות סוכה ידעו הדורות הבאים את ענין היקף ענני הכבוד שנעשה לבני ישראל בצאתם ממצרים.⁽¹⁵⁾

ומוסיפה הגמרא ומבארת: כרבי זירא, המבאר שסוכה הגבוהה מעשרים אמה פסולה, משום שלמעלה מעשרים אדם יושב בצל הדפנות, ולא בצל הסכך, נמי לא אמרי [רבה ורבא], היות ולדעתם, ההוא [הפסוק "וסוכה תהיה לצל יומם"], לימות המשיח הוא דכתיב. פסוק זה נאמר לגבי אותה הסוכה שהקדוש ברוך הוא עושה לצדיקים

לעתיד לבא, אבל סוכת החג אין תכליתה לצל דוקא.

ורבי זירא משיב על כך: אם כן, שפסוק זה נאמר רק לימות המשיח, לימא קרא "וחופה תהיה לצל יומם", ש"חופה" היא לשון חיפוי וכיסוי. ומאי ו"סוכה" תהיה לצל יומם, שמלשון זה משמעו, שכוונת הכתוב לסוכת החג? אלא ודאי, שמעתי מינה מפסוק זה, תרתי, שני דברים יש ללמוד מכאן, האחד למצות הסוכה, שאין שם סוכה אלא על סוכה העשויה לצל, והשני לאותה סוכה שעתידי הקב"ה לעשות לצדיקים בימות המשיח. וממילא כוונת הפסוק היא, שסוכת הצדיקים לעתיד לבא קרויה סוכה ולא חופה, משום שהיא עשויה לצל. וכמו כן סוכת החג מהותה צל, ולכן היא קרויה סוכה.⁽¹⁶⁾

ועתה ממשיכה הגמרא ומבארת מדוע לא

שהוא עיקר הסוכה, וכמו שהובא לעיל בשם רבותינו הראשונים, "דעל שם הסכך קרויה סוכה". ומן הדין היה להתיר במחיצות לעשותן קבועות ממש, אלא שאם יעשה את הדפנות למעלה מעשרים אמה, בשיעור שאי אפשר לעשותו עראי, יחשב גם הסכך המונח על גביהן לקבוע, ומשום כך הסוכה פסולה.

15. הגמרא לא מבארת טעמו של רבה שלא פירש ידיעה לדורות [עיין ריטב"א]. ומבאר הערוך לנר על פי מה שכתב רש"י "לאו בידיעה דשיבת סוכה קא אמר, אלא בידיעת דורות הבאין היקף ענני כבוד הנעשה לאבות". ומשמע, שידיעה לדורות שייכת דוקא לדעת רבי אליעזר [יא ב], הסובר סוכות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו ביציאתם ממצרים, ענני

כבוד היו. אבל לדעת רבי עקיבא, הסובר שסוכות ממש היו, לא היה זה נס ולא שייך בזה זכרון. ואם כן, דעתו של רבי עקיבא, שהלכה כמותו, היא לכאורה כרבה, שאין זה ידיעה לדורות, אלא חלק מקיום המצוה שידע שהוא יושב בסוכה, ועיין שם עוד מה שהאריך.

16. משמע, שלדעת רבה ורבא החולקים על רבי זירא, ואומרים שלא נאמר פסוק זה אלא לימות המשיח, לא צריך שתעשה הסוכה לשם צל. והדברים תמוהים, שהרי סוכות גנב"ך ורקב"ש] סוכת גויים נשים וכו' ראה להלן ח ב], כשירות הן אף שלא נעשו לשם חג, משום שעשויות הן לצל, ומבואר, שמהות הסוכה היא שעשויה לצל, ולא צריך סוכה העשויה לשם חג דוקא! ומתוך הפני יהושע, שלכולי עלמא סכך

פירשו רבה ורבי זירא כרבא:

כרבא, שפירש את הטעם שסוכה הגבוהה מעשרים אמה פסולה משום שיש לעשותה עראי, וסוכה הגבוהה מעשרים אי אפשר לעשותה עראי, **נמי לא אמרי** [רבה ורבי זירא], **משום קושיא דאביי**, שאם כן, העושה מחיצות של ברזל וסיכך על גבן לא יצא ידי חובתו. ותירוצו של רבא לעיל, שאין צריך לעשותה עראי ממש, אלא בשיעור הראוי לעשות עראי, לא נתקבל על דם. לפי שלפירוש זה חלוק דין הסכך מן הדפנות, שהרי הסכך צריך להעשות עראי ממש, ואילו הדפנות רק בשיעור הראוי להעשות עראי.

ועתה מבארת הגמרא מימרות שאמרו אמוראים בשם רב, לפי דרכם של האמוראים לעיל:

א. כמאן אזלא הא דאמר רבי יאשיה אמר רב: מחלוקת חכמים ורבי יהודה במשנתנו האם סוכה הגבוהה מעשרים אמה כשירה או פסולה, היא דוקא בשאיין דפנות הסוכה מגיעות לסכך, אלא הדפנות נמוכות, והסכך מונח למעלה על גבי יתדות. אבל אם דפנות הסוכה מגיעות לסכך, אפילו היתה הסוכה למעלה מעשרים אמה, מודים הכל שהיא כשירה.

כמאן אזלא? בהכרח כרבא, דאמר שטעם הפסול בסוכה הגבוהה מעשרים אמה הוא משום דלא שלטה בה עינא, ואינו יודע שיושב בצל סוכה. **וכיון דדפנות מגיעות לסכך, אפילו היתה גבוהה מעשרים אמה משלט שלטה בה עינא**, לפי שמבטו של אדם נמשך עד סוף הכותל. (17) (18)

מחיצות העשויות כהלכתן, והדפנות גבוהות ומגיעות לסכך, ורואה האדם הנמצא בתוכה, שהוא מכוסה ועומד תחת קירוי, אי אפשר שלא ישיב אל ליבו לדעת שהוא יושב תחת סכך. והנפקא מינה בין פרוש רש"י לפירוש הריטב"א, כתב השפת אמת: כאשר יש לסוכה דופן אחת בלבד: לדעת רש"י הסוכה כשרה, היות וגם כאן מבטו של אדם נמשך דרך הכותל לסכך. אבל לדעת הריטב"א הסוכה פסולה, היות ולדעת הריטב"א, רק אם רואה עצמו מכוסה, ועומד במקום מוקף מחיצות, הוא נותן ליבו לכך שהוא עומד תחת קירוי.

18. מבואר בדברי הגמרא, שאם לא היתה הסוכה גבוהה מעשרים אמה, אפילו שאין הדפנות מגיעות לסכך, הסוכה כשרה. וטעם הדבר הוא, משום דאמרינן "גוד אסיק מחיצתא". והיינו, שרואין כאילו הדפנות עולות עד הסכך.

מהותו צל, ולא נחלקו אלא כשרוב הצל בא מחמת הדפנות, וגם בלא הסכך צילתה של הסוכה מרובה מחמתה. רבי זירא למד מיתור הפסוק, דכיון שהסוכה אינה צריכה לצל הסכך אין היא קרויה סוכה, דאין לשון "סוכה" נופל אלא סוכה הנצרכת לצל הסכך. אבל רבה ורבא סברו, כיון שעשוי הסיכוך לצל, אף שאין הסוכה צריכה לצל זה, מכל מקום סוכה היא.

ובספר הערות להגרי"ש אלישיב כתב לבאר: דסוכת גנב"ך אינה כשירה משום שעשויה לצל, אלא משום שאינה עשויה לדירה, אלא לצניעותא בעלמא, והתורה אסרה רק "ביתו של כל ימות השנה", [וראה רא"ש סימן י"ב].

17. כך פירש רש"י. והריטב"א כתב באופן אחר, שגם כשהכתלים מגיעים לסכך אין דרך בני אדם להגביה את עיניהם למעלה מעשרים אמה. אלא, שמכל מקום, כיון שהוא מוקף שתי

ב. כמאן אזלא הא דאמר רב הונא אמר רב: מחלוקת חכמים ורבי יהודה בסוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה במשנתנו, היא דוקא בשאין בה בשטחה של הסוכה, אלא ארבע אמות על ארבע אמות. אבל יש בה שטח יותר מארבע אמות על ארבע אמות, וכגון ששטחה חמש אמות על חמש אמות, אפילו אם היתה גבוהה למעלה מעשרים אמה מודים הכל שהיא כשירה. (19)

כמאן? — כרבי זירא, דאמר שטעם הפסול בסוכה הגבוהה מעשרים, משום צל הוא, שכאשר גבוה הסכך עשרים אמה נכנסת השמש מהצדדים ומכסה את כל שטח הסוכה. והניחה הגמרא, שזה דוקא אם שטחה של הסוכה הוא ארבע אמות על ארבע אמות, אבל אם היתה רחבה יותר, כשרה. והטעם, כיון דרויחא הסוכה יותר מארבע אמות, איכא צל סוכה. שהרי שיעור הצל של הסכך הוא יחסי בין רוחב הסוכה ובין גובה הסכך, וככל שהסכך רחב יותר, אין השמש מן הצד מכסה את כל השטח תחתיו, אלא אם כן הוא גבוה יותר.

ג. כמאן אזלא הא דאמר רב חנן בר רבה אמר רב: מחלוקת חכמים ורבי יהודה במשנתנו, היא בסוכה שאינה מחזקת בשטחה אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו,

והיא סוכה ששטחה שבעה טפחים על

שבעה טפחים. [לפי שמקום ישיבת אדם ששה טפחים, ויש להוסיף טפח אחד למקום שולחנו], וטעמם של חכמים הפוסלים סוכה זו, לפי שדומה היא ללול של תרנגולין, שהיא גבוהה וצרה, ואינה ראויה למגורי אדם.

אבל אם הסוכה מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו, אפילו היתה גבוהה למעלה מעשרים מודים הכל שהיא כשרה.

כמאן אזלא? — לכאורה, דלא כחד מהאמוראים שהסבירו את המשנה.

שהרי כרבה, המבאר את טעם הפסול משום דלא שלטה בה עינא, ודאי אין הדין כן, שהרי אפילו אם הסוכה רחבה יותר מעשרים אמה, עדיין לא שלטה בה עינא.

וכרבי זירא, הפוסל סוכה גבוהה מחמת שיושב הוא בצל הדפנות ולא בצל הסכך, גם אין לפרש מימרא זו, היות וגם בשיעור מועט כזה עדיין הוא יושב בצל דפנות.

ולרבה, שטעם הפסול הוא משום שאי אפשר לעשותה עראי, ודאי אף בשיעור זה אי אפשר לעשותה עראי.

ועתה דנה הגמרא במה נחלקו רבי יאשיה, רב הונא ורב חנן:

[וראה להלן דף דף ד ב].

כן. וצריך עיון, כיון שסוכה גבוהה פסולה מחמת צל הדפנות, אם כן כיצד יתכן שאם תהיה הסוכה מעט יותר רחבה, יהיה צל הסכך מיצל בסוכה, גם אם הסוכה תהיה גבוהה הרבה יותר מעשרים אמה, לכאורה יש לחשב את גובה הסוכה לפי אותו יחס של עשרים אמה גובה,

19. הקשו התוספות: בגמרא מבואר, כי סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה, אם היתה רחבה יותר מארבע אמות, הרי היא כשרה, ומשמע, שגם אם היתה הסוכה גבוהה הרבה מאוד הדין

רב, אלא כך שמעו ממנו: מחלוקת חכמים ורבי יהודה היא בסוכה שרוחבה כשיעור הכשר סוכה בצמצום, אבל אם יש בה יותר משיעור הכשר סוכה, לא נחלקו רבי יהודה וחכמים.

ומעתה **נימא בשיעור הכשר סוכה** — השטח הנצרך בסוכה **קמיפלגי** רב הונא ורב חנן בר רבה.

דמר, רב הונא **סבר**, שיעור הכשר סוכה **בארבע אמות** הוא, אבל סוכה ששטחה קטן מארבע אמות פסולה.

ומר, רב חנן **סבר**, שיעור הכשר סוכה הוא בכדי שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו. וסוכה שאינה רחבה כל כך פסולה.

וממילא לא נחלקו בביאור דברי רב, אלא כל אחד מפרש את רב כפי שיטתו, אלא שהדבר תלוי מהו שיעור הכשר סוכה שבה נחלקו רבי יהודה וחכמים.

ודוחה הגמרא: **לא** בכך נחלקו, אלא **דכולי עלמא**, בין רב הונא ובין רב חנן סוברים כי שיעור הכשר סוכה הוא כדי ראשו ורובו ושולחנו. והיינו, סוכה ששטחה שבעה טפחים על שבעה טפחים.

וחכא, **בהא קמיפלגי**: **דמר**, רב חנן **סבר**, שלדעת רב, **במחזקת ראשו ורובו וראשו פלגי** חכמים ורבי יהודה. אבל במחזקת יותר מראשו ורובו ושולחנו לדברי הכל כשירה.

בשלמא המימרא הראשונה **דרבי יאשיה** בשם רב, המחלקת בין סוכה שדפנותיה מגיעות לסכך, לסוכה שאין דפנותיה מגיעות לסכך, ודאי **פליגא**, חלוק הוא רבי יאשיה בביאור דברי רב **אדרב הונא**, המבאר שלא נחלקו חכמים ורבי יהודה אלא בסוכה שאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות, ו**אדרב חנן בר רבה**, שאמר, מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו רובו ושולחנו.

לפי **דאינהו**, קא **יהבי שיעורא במשכא**, בשטחה של הסוכה, שהרי פירשו שלא נחלקו רבי יהודה וחכמים אלא בשטח מסויים, אבל בסוכה רחבה יותר, מודים הכל שאפילו היתה גבוהה מעשרים כשרה.

ואילו **איחו** [רבי יאשיה], **לא קא יחיב שיעורא במשכא**, ברוחב הסוכה, אלא סבר שבכל מקרה, אם היתה הסוכה גבוהה מעשרים אמה פסולה, בין גדולה ובין קטנה, ונחלקו רק כאשר אין המחיצות מגיעות לסכך.

אלא בשתי המימרות הבאות של **רב הונא** ו**רב חנן בר רבה**, המחלקים בין אם רחבה הסוכה ובין אם לאו, ולדעת רב הונא כשרה דוקא אם רחבה ארבע אמות, ולרב חנן כשירה אפילו אם היתה רחבה שבעה טפחים, יש להסתפק האם נחלקו בביאור דברי רב.

שהרי יתכן שלא נחלקו כלל בביאור דברי

עשרים אמה. ב. קים להו לרבנן, דאפילו היתה גבוהה הסוכה אלף אמה, אם היא רחבה מארבע אמות יש בה צל סוכה!

וארבע אמות רוחב?! ומתרצים התוספות: א. אכן לעולם צריך הרוחב לפי הגובה לפי חשבון ד' אמות לכל

ומר, רב הונא סבר, שלא נחלקו חכמים ורבי יהודה רק בסוכה קטנה שכל רוחבה אינו אלא שבעה טפחים, אלא מראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי. ולדעת חכמים, כל סוכה שאין ברוחבה ארבע אמות על ארבע אמות, אם היא גבוהה מעשרים אמה פסולה. אבל אם שטחה של הסוכה הוא יותר מד' אמות, דברי הכל כשירה.

עתה מקשה הגמרא לאותם אמוראים המפרשים את המשנה:

מיתיבי ממה ששינונו בברייתא: סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה. ורבי יהודה מכשיר אפילו היתה הסוכה גבוהה עד ארבעים וחמישים אמה או יותר.

אמר רבי יהודה: מעשה בהילני המלכה בלוד, שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה, וחיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם, ולא אמרו לה דבר. ומוכיח מכאן רבי יהודה כשיטתו, שסוכה הגבוהה מעשרים אמה כשרה.

אמרו לו חכמים: וכי משם יש ראייה? והרי לא שתקו לה חכמים משום שסברו כי סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה כשרה, אלא משום שאישה היתה, ופטורה מן הסוכה.

אמר להן רבי יהודה לחכמים: היאך יתכן

לפרש כך? וחלא שבעה בנים הוו לה, שחייבים הם בסוכה, ואף הם ישבו עמה, ואם כדבריכם שהיתה סוכתה פסולה, מדוע לא אמרו לה דבר?!

ועוד, הרי כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים?!

וקודם שמפרשת הגמרא את קושיתה מהברייתא, היא מבארת את סוף דברי רבי יהודה שם:

למה לי לרבי יהודה למיתני "ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים", הרי לא היתה ההוכחה ממעשיה של הילני, אלא משתיקתם של חכמים?!

ומבארת הגמרא: הכי קאמר להו רבי יהודה לחכמים: כי שמא תאמרו, בנים קטנים היו לה להילני המלכה, וקטנים פטורים מן הסוכה, ולכן לא אמרו לה חכמים דבר,

כך לא יתכן לפרש! כיון דשבעה בנים הוו לה להילני, אי אפשר דלא הוי בהו בן חד שאינו צריך לאמו [והיינו, שכאשר ניעור משנתו, אינו קורא אמא אמא]. וקטן שאינו צריך לאמו חייבים לחנכו במצות סוכה, ומדוע לא אמרו לה דבר? אלא מוכח שסוכה הגבוהה מעשרים אמה, כשירה. (20) (21)

היא ושבעת בניה בסוכה, אף שאין האם מצווה בחינוך בניה, שמא היה להם אב וחונכם בכך. ואפילו לא היה להם אב, היא היתה מחנכתם למצוה בעלמא אף שלא היתה מחוייבת בכך מעיקר הדין.

ולכאורה בסוגייתנו מבואר שלא כדבריהם, שהרי הגמרא דנה, "וכי תימא קטן שאין צריך לאימו מדרבנן הוא דמחייב, והיא בדרבנן לא

20. התוספות ישנים ביומא [פב א] הקשו, הא דאמרינן קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין להפרישו, מדוע אין בית דין מצווין להפרישו לכל הפחות מדין מצוות חינוך? ותיצרו, דחינוך לא שייך אלא באב, ולא בשאר אדם. ומשמע, שאין חיוב על האם לחנך את בנה במצוות, אלא על האב.

וכתבו עוד: ומעשה דהילני המלכה, שישבה

וממשיך רבי יהודה ואומר: **וכי תימרו**, שמא תאמרו כי אין להוכיח דין זה מכאן, לפי שקטן שאינו צריך לאמו רק מדרבנן הוא דמחייב במצוות, מדין חינוך, כדי להרגילו בקיומם, ואילו איחי [הילני המלכה] במצוות דרבנן לא משגחה, היא לא הקפידה על קיום מצוות דרבנן.

תא שמע, לכן אני אומר: ועוד, כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים. הרי שהקפידה גם במצוות דרבנן. [עד כאן ביאור דברי הברייתא].

עתה מפרשת הגמרא את קושיתה מן הברייתא על דברי האמוראים לעיל:

בשלמא למאן דאמר [רבי יאשיה אמר רב], **בשאין דפנות מוגעות לסבך** היא מחלוקת חכמים ורבי יהודה, אתי שפיר מה שנחלקו בברייתא לגבי סוכתה של הילני המלכה, שכן **דרכה של מלכה לישב בסוכה שאין דפנות מוגעות לסבך, משום אירא**, כדי שיהיה האויר שולט בה מפני החום, ואפשר שאכן כך היה.

אלא למאן דאמר [רב הונא ורב חנן אמר א-א רב], **בסוכה קטנה מחלוקת רבי יהודה וחכמים**, כלומר, בסוכה שאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות, או שבעה טפחים על שבעה טפחים, אבל בסוכה גדולה מודים הכל שאפילו היתה גבוהה מעשרים אמה כשרה, היאך יתכן לפרש שנחלקו לגבי סוכתה של הילני? **וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה קטנה?** הרי נערוטיה ומשרתיה יושבים עמה, וכיצד הוכיח מכאן רבי יהודה כשיטתו שסוכה הגבוהה מעשרים אמה כשרה?!

ומתרתת הגמרא: **אמר רבה בר רב אדא:** אכן ודאי היתה סוכתה גדולה מאוד, ומיהו לא נצרכא אלא לסוכה העשויה קטניות קטניות. דהיינו, סוכה העשויה חדרים חדרים, ואין בכל חדר וחדר יותר משבעה טפחים על שבעה טפחים, ולפיכך הביא רבי יהודה ראייה מסוכה זו לשיטתו, משום שכל קיטון נמדד בפני עצמו, וכזו היתה סוכתה של הילני.⁽²²⁾

אשגחא". ומבואר, שהיתה חייבת לחנכם מדרבנן? **רבי עקיבא איגר**.

אמנם בתוספות ישנים שם מבואר, שלאפרושי מאסורא מחויבת האם לחנכם, ורק לחנכם בקיום מצוות עשה אינה חייבת, ויש לדון בגדר מצוות סוכה, אם נחשב הדבר כ"לאפרושי מאיסורא", והרחבת הדברים ראה בילקוט מפרשים.

21. יש לדון בגדר מצוות חינוך, האם חייב לחנך את בנו על ידי עשיית המצוות באופן הראוי לעשותן על פי דין, או שיכול לחנכו גם באופן שגדול אינו יוצא בו ידי חובה. והנה

22. כתב המגן אברהם [סימן תרלד ס"ק א]: אם היתה הסוכה גדולה, ויש בה קרן אחת המשוכה חוץ לסוכה, שאין בה שבעה טפחים על שבעה טפחים, אסור לשבת שם, ונדונת אותה קרן סוכה בפני עצמה. וכמו שנתבאר בגמרא לגבי